

Noa (15) met op de achtergrond Madelief (14) in hun klaslokaal op school, het Xplore in Amsterdam (een Agora-school). © Dingena Mol

Op deze school bepalen leerlingen zélf wat ze willen doen: 'Niet voor iedereen weggelegd'

Geen huiswerk, geen toetsen én geen cijfers: het klinkt voor veel pubers als een droom. Op de Agoraschool is het realiteit. Een taart bakken of graffitikunst bestuderen: wat het kind wil staat voorop. De onderwijsvorm wint aan populariteit, maar lukt het deze kinderen om uiteindelijk te slagen voor het eindexamen? „Het betekent niet dat ik niks ga zitten doen.”

Emma Thies in het AD, 12-01-25

Kijk, dit is mijn bureau.” De 14-jarige Madelief wijst naar een lichthouten tafeltje aan het raam. Een plantje, een stekkerdoos waarop ze met zwierige letters haar naam heeft geschreven en een zelfgeknutseld lampje met hartjes. In haar klas geen strakke bureaus en whiteboards, maar open lesruimtes, kunstwerken aan de muur en ietwat rommelige, knusse werkplekken. Wiskunde en taal worden er niet gegeven, leerlingen bedenken zélf hun opdrachten.

Madelief is één van de leerlingen van de Amsterdamse middelbare school Xplore, waar sinds 2020 agoraonderwijs wordt gegeven. De onderwijsvorm werd tien jaar geleden slechts door een handjevol leerlingen gevolgd. Nu zijn er zo'n dertig vestigingen met een paar duizend leerlingen. De opzet wijkt af van traditionele scholen voor bijzonder onderwijs, zoals montessori of de vrije school. Wat de leerling wil leren staat centraal. Toetsen, cijfers en rapporten zijn overboord gegooid.

‘Dingen die zij zelf leuk vinden’

Hoe werkt dat in de praktijk? Madelief en klasgenootje Noah (15) delen hun dagen zelf in. In de eerste jaren zijn leerlingen het grootste deel van de tijd bezig met ‘challenges’: opdrachten waarin zij zelf aangeven wat ze willen leren. Noah: „Ik heb een passie voor fotograferen, dus heb ik laatst een onderzoek afgerond naar analoge fotografie.” Madelief wil misschien leraar worden, ontdekte ze. Ze heeft net onderzoek gedaan naar verschillende onderwijsvormen. „Hartstikke boeiend.”

Vaste vakken zijn er niet. „Vakken zijn in de onderbouw meer een bijproduct”, zegt schoolleider Alexandra Broussard. „Leerlingen bedenken zelf waarmee ze aan de slag gaan, maar zoeken daarin natuurlijk wel naar een uitdaging.”

Samen met een mentor, op deze school een coach genoemd, wordt een plan gemaakt: hoe maak je zo’n onderzoek naar analoge fotografie uitdagend? Welke vragen wil je beantwoorden en hoe doe je dat? De school hoopt dat leerlingen een doel of passie vinden door aan de slag te gaan met wat zij zelf leuk vinden.

„Daar leer je in onze optiek veel van”, zegt Broussard. „We hebben hier een jongen gehad die in zijn eentje een geautomatiseerd vliegtuigje heeft gebouwd. Een andere leerling was gefascineerd door graffitikunst en ging op zoek naar de verhalen daarachter. Dat vastleggen, mensen interviewen, het uitwerken... dat is leerzaam.”

Leerlingen aan het werk op Xplore. © Privéfoto

‘Ze maken hun eigen rooster’

Oprichter Sjef Drummen stond aan de basis van deze onderwijsvorm. Leerlingen worden niet voorbereid op een carrière, maar ‘op het leven’, luidt zijn visie. Het Griekse woord agora (plein) symboliseert een plek waarop iedere leerling welkom is. Citoscores doen er niet toe. Steeds meer ouders en kinderen lijken daar oren naar te hebben: in de afgelopen twee lesjaren kwamen er dertien basis- en middelbare scholen met agora-onderwijs bij.

Toch moeten ook deze leerlingen aan het eind van de rit ‘gewoon’ het centraal examen afleggen. Om ervoor te zorgen dat dit lukt, is er in de bovenbouw wél meer focus op vakken en lesstof, legt directeur Werner Wijsman uit. Op zijn school in Amsterdam (Xplore telt inmiddels 310 leerlingen) slaagden alle examenkandidaten van de afgelopen twee jaar, al waren dat er nog geen tien.

Je kunt evengoed iets leren van een YouTubevideo als uit een boek

Werner Wijsman

Wijsman: „We geven leerlingen in de bovenbouw alsnog een hoop vrijheid. Ze maken hun eigen rooster en kiezen zelf bij welke expert (leraar, red.) ze gaan zitten en met welk vak. We vertellen de kinderen welke stof ze moeten kennen en waar ze dat vinden. Hoe ze dat tot zich nemen, maakt niet uit: je kunt evengoed iets leren van een YouTubevideo als uit een boek.” Noah en Madelief moeten dus ook met de examenstof aan de slag.

Madelief: „Ik vind dat nu nog een beetje intens dat er best veel stof is die je straks moet kennen, al kun je hier soms wel één op één les krijgen.” Noah denkt dat zij misschien wel een achterstand heeft op ‘mensen van normale scholen’. „Maar daar krijg je veel herhaling. Wij beginnen bij de stof die we nodig hebben voor het examen.”

‘Wat je aangeleerd hebt gekregen’

Sommigen vinden een school met ‘vaste vakken’ op het eerste oog misschien prettiger, zegt Wijsman. „Ik had het hier zelf als leerling zelf wellicht wel moeilijk gehad, ik was van de toetsen en het scoren. Maar het is maar net welke leerstijl je aangeleerd hebt gekregen. Uiteindelijk had ook ik misschien wel méér gehad aan deze school.”

Dat alle traditionele lesvormen worden losgelaten zorgt voor behoorlijk wat vragen, zegt schoolleidster Alexandra Broussard. „We maken richting ouders en kinderen vaak de grap: kom je hier eenmaal op school, dan kun je op iedere verjaardag een vragenvuur verwachten. ‘Hoe leer je zonder toetsen?’ of ‘Hoe kan je dan eindexamen doen?’. Bereid je daar maar op voor.”

Noa (15) met op de achtergrond Madelief (14) in de keuken op hun school, het Xplore in Amsterdam (een Agora-school). © Dingena Mol

Ook Noah moest haar ouders ervan overtuigen dat deze onderwijsvorm bij haar past, vertelt ze. Ze komt van een montessoribasisschool. „Toen ik naar agora wilde, moest ik mijn ouders laten zien dat dat niet betekent dat ik niks ga zitten doen. Dit moet wel bij je passen. Ik denk soms dat ik er juist lui van zou worden als ik allemaal dingen gedwongen zou moeten doen. Nu kies ik wat ik leuk vind.”

Madelief heeft een ander verhaal: haar moeder is pedagogisch medewerker, haar vader las eens een boek over agora. „Zij staan hier honderd procent achter, mijn broertje zit hier inmiddels ook op school.” Ze lacht. „Geen huiswerk hebben trok mij wel aan.”

Dat het aantal agorascholen de afgelopen jaren groeide, verbaast onderwijsdeskundige Rob Martens niet. Volgens hem neemt de behoefte aan dit soort onderwijsvormen toe, en is er steeds meer oog voor de motivatie van leerlingen. „Montessori, de vrije scholen, jenaplan, agora: ieder concept is anders, maar er is wel degelijk een overeenkomst. Ze zijn vaak ontstaan uit de gedachte dat er in het traditionele onderwijs te weinig wordt uitgegaan van intrinsieke motivatie.”

Montessori, de Vrije School, Jenaplan, Agora: ieder concept is anders, maar er zit weldegelijk een overeenkomst

Rob Martens

Die motivatie is bij veel kinderen in het traditionele onderwijs ver te zoeken, denkt Martens. „Kinderen leren vooral omdat het verplicht is, ze zijn hun plezier of passie daarin grotendeels kwijtgeraakt. Dat zijn we helaas normaal gaan vinden, maar dat lijken steeds meer ouders kwalijk te vinden.”

Daar komt bij dat veel kinderen in het onderwijs kampen met mentale klachten. Het aantal thuiszitters is fors. „Ik zie dat ouders zich zorgen maken en vaker om zich heen kijken naar andere onderwijsvormen”, zegt Kim van Strien van de Algemene Onderwijsbond (Aob).

Kritiek van de inspectie

Er is ook kritiek. Die stamt uit 2019, toen de Onderwijsinspectie in een rapport schreef te vrezen dat er op deze soort scholen soms iets te veel wordt geëxperimenteerd. De resultaten op bijvoorbeeld het gebied van de aansluiting op de arbeidsmarkt zijn niet altijd even duidelijk, aldus de inspecteurs.

Hoe zit dat? Hoogleraar pedagogiek Jos Claessen (Open Universiteit) was vanaf het begin af aan betrokken bij de oprichting van de agorascholen en houdt bij hoe leerlingen het doen. Over de agoraschool in Roermond vallen de meeste conclusies te trekken: deze vestiging bestaat het langst.

Vorig schooljaar lag het slagingspercentage daar op 88,2 procent – alle niveau's bij elkaar genomen (landelijk lag dat op 91,4 procent). Tussen de niveaus en examenjaren zijn verschillen te zien. In 2023 slaagde bijvoorbeeld 100 procent van de vmbo-leerlingen, maar slechts 60 procent van de havo-leerlingen. Claessen: „Het betreft wel vaak erg kleine groepen leerlingen. Als er één iemand zakt, heeft dat meteen impact op het slagingscijfer.”

De door Claessen gemonitorde studenten weten zich te redden in het vervolgonderwijs. „Van een van de eindexamenklassen die ik volgde, studeren er nu 19 van de 22. Allen op het hbo of de universiteit. Ik merk in gesprekken met oud-leerlingen dat ze zelfstandig en veerkrachtig zijn, soms meer dan studiegenoten. Ze weten wat ze willen omdat ze veel bezig zijn geweest met een doel of passie.”

Appels met peren

Toch kunnen we hen niet zomaar vergelijken met leerlingen in het traditioneel onderwijs, stelt onderwijsdeskundige Martens. Hij noemt het 'appels met peren vergelijken'. „Voor een deel komen er op dit soort scholen kinderen die vastlopen in het reguliere onderwijs. En kinderen wier ouders geëngageerd en extra betrokken zijn. Dit onderwijs kán voor

iedere leerling geschikt zijn, maar het is wel belangrijk dat de opvoeders er volledig achterstaan.”

Xplore wordt voor een groot deel bevolkt door leerlingen voor wie traditioneel onderwijs niet geschikt is, en kinderen met hoogopgeleide ouders. „In het begin hebben natuurlijk vooral de early adapters interesse”, zegt Broussard.

Volgend jaar verhuist de school naar een gebouw met plek voor zeshonderd leerlingen. Wijsman: „Dan wordt het tijd om een breder publiek te trekken.”

Leerlingen aan het werk op Xplore. © Privéfoto